

ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ НАУКОВО-ТЕХНІСНИХ СТАТТЕЙ

Н. Є. Доронкіна

Національний технічний університет України «КПІ»

Одним з найважливіших та невід'ємних компонентів наукового спілкування є наукові статті. Крім того, вони слугують засобом комунікації автора з читачем а також з науковими опонентами, тобто іншими вченими які працюють з тим самим матеріалом. Зокрема, кожна наукова стаття містить посилання на інші друковані роботи і сама стає джерелом для посилань. Особливістю такого спілкування є розтягнутість у часі, оскільки його початок і кінець неможливо зафіксувати. Отже можна сказати, що має місце нерегламентований полілог.

Один з різновидів наукової статті, науково-технічна стаття, має досить сталу структуру, що залежить від інформаційної схеми такої статті відповідно до моделі наукової діяльності.

Якщо відправним пунктом досліджень є експеримент, то інформаційна схема статті виглядає таким чином:

Опис експериментів – Опис результатів –Порівняння з еталоном або між собою - Висновки та гіпотези .

Якщо поштовхом до досліджень слугує теоретичне припущення чи гіпотеза, то стаття має таку схему:

Опис задачі та області використання – Опис схеми чи математичної моделі – Порівняння теоретичних і експериментальних даних-Висновки.

Англомовна науково-технічна стаття традиційно містить такі розділи: *Abstract – Introduction - Experiment Design / Methods- Results and Discussion- Acknowledgments.*

Як відомо, наукова стаття – це один з жанрів науково-інформативного підстилю наукового стилю літературної мови, що є форматом наукового дискурсу, якщо розглядати останній як когнітивне утворення.

Науково-технічній статті притаманні всі особливості наукового стилю, а саме: насиченість термінами та фактичною інформацією, логічна послідовність викладу, попереднє обдумування висловлювань, монологічний характер, об'єктивність та абстрактність викладу, ретельний підбір мовних засобів, упорядкована система зв'язку між складовими частинами висловлювання, точність, доказовість та ясність, аргументація та переконливість тверджень а також високий ступінь інтертекстуальності, тому що опора на прецедентні тексти та їх концепти належить до системотворюючих ознак. У наукових статтях ця риса наукового дискурсу втілена у численних посиланнях на роботи класиків науки, відомі цитати, назви монографій і статей.

З точки зору соціолінгвістики науковий дискурс розглядається як різновид інституціонального дискурсу. До його конститутивних ознак належать цілі та стратегії. Найбільш поширеними стратегіями науково-технічних статей є експертиза та практичне впровадження теоретичних досліджень. Оскільки на момент написання наукової статті проблемна ситуація і предмет вивчення вже визначені, то для жанру наукової статті найбільш актуальними є такі цілі:

- формулювання гіпотези і мети дослідження;
- обґрунтування вибору методів і матеріалів дослідження;
- створення теоретичної моделі предмета вивчення;
- інформування наукової спільноти про результати спостережень і експериментів;
- обговорення результатів дослідження;
- експертна оцінка отриманих результатів.

Роль дискурсивних формул характерних для спілкування у відповідному соціальному інституті виконують мовні кліше для опису функцій та графіків, формулювання теорем, тощо. У наукових статтях зазвичай реалізується комунікація двох видів:

- інформативна, головною метою якої є передача інформації;
- аргументативна, метою якої є переконання адресанта.

Отже, за спрямованістю комунікативних дій відповідно двох видів комунікації дискурс науково-технічних статей є наративним і аргументативним.

Когнітивний аспект наукового дискурсу виступає у таких формах, як: аргументація, пояснення, класифікація, та ідентифікація. Зокрема аргументація проявляється у вигляді аргументативних міркувань, а саме: доведення, спростування та підтвердження. Крім того, когнітивний компонент аргументативного дискурсу поділяють на формальний (теоретичний) і емпіричний. Зазвичай, в науково-технічних статтях має місце як емпірична, так і теоретична аргументація. До засобів емпіричної аргументації належать:

- пряме підтвердження, тобто безпосереднє спостереження;
- індукція. Зазвичай емпірична аргументація має форму індуктивного умовивода;
- емпіричне спростування;
- наведення прикладу;
- ілюстрація.

Виділяють такі засоби теоретичної аргументації:

- дедуктивне обґрунтування, де положення, що потрібно обґрунтувати, логічно виводиться з вже обґрунтованих положень;
- системна аргументація – обґрунтування твердження шляхом включення його в обґрунтовану систему тверджень або теорію;
- аналіз тверджень з позицій можливості його емпіричної перевірки;
- методологічна аргументація – це обґрунтування шляхом посилання на надійний метод, за допомогою якого отримано твердження, що обґрунтовується.

Науково-технічні статті містять вербальні та невербальні засоби аргументації. Знакова невербальна аргументація, яка в той самий час належить до аргументації ілюстрації, широко представлена в наукових статтях цього типу. Таблиці, графіки, діаграми слугують наочності викладу інформації. Їх переконливість завжди базується на порівнянні. Наприклад, графіки наочно демонструють різницю між розрахунковими та експериментальними даними.

Таблиці – зручний інструмент систематизації, де порівнюються групи даних. Діаграми використовують, щоб показати динаміку змін фізичних величин. Все вищезазване, зазвичай, належить до аргументів автора статті.

Вербальні засоби аргументації у науково-технічних статтях створюють ієрархію. На лексичному рівні – це такі номінативні засоби, як: номінативно – перформативні дієслова, модальні дієслова, модальні слова зі значенням припущення, слова та вирази зі значенням впевненості, заперечні частки, прийменники, допоміжні дієслова, емфаза, дієслова ментальної дії або стану, дієслова, що виражають потребу, примус, бажання, іменники з семантикою узагальнюючого характеру, прикметники з семантикою узагальнення, слова з семантикою кількісної оцінки, заперечні та неозначені займенники та інші. Виділимо також лексичні засоби, що слугують для з'єднання блоків: структури, що означають послідовність аргументації, а саме: логічні конектори, нумеративні конектори, класифікуючі конектори, протиставні сполучники.

До синтаксичних засобів належать: підрядні речення умови, загальні питання, здебільшого у непрямій мові (у тому числі риторичні питання), мовленнєві кліше, що виражають думку мовця.

Література:

1. Григорьева В. С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистический и когнитивный аспекты: монография / В. С. Григорьева. – Тамбов: ТГТУ, 2007. – 288 с.
2. Карасик, В. И. О категориях дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: социолінгвистические и эмотивные аспекты. Сб. науч. тр. – Волгоград: Перемена, 1998. – С.185-197.
3. Карасик В.И. О типах дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2000. – С.5-20.